

SZAKPOLITIKAI ELEMZÉS - 2024. SZEPTEMBER

REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS KÖZÉP-EURÓPÁBAN

Fókuszban a Három
Tenger Kezdeményezés

Egyensúly
Intézet

Regionális együttműködés Közép-Európában

Fókuszban a Három Tenger Kezdeményezés

2024-04

Felelős kiadó: Boros Tamás,

az Egyensúly Intézet igazgatója

2024. szeptember

© Egyensúly Intézet

**Magyarország
jövő időben ▶▶**

Egyensúly Intézet

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	3
1. Mi is a Három Tenger Kezdeményezés?	7
2. A Három Tenger Kezdeményezés fejlesztési beruházásai	10
3. Hasonló regionális együttműködési keretek	17
4. Miért jó Magyarországnak?	22
5. A legsürgetőbb teendők	24
6. Összegzés	25

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

01

A Három Tenger Kezdeményezés (3TK) észak–déli vonalon köti össze az Európai Unió tizenhárom keleti tagállamát. Fő célja az, hogy közlekedési, energetikai és digitalizációs projektek révén, a régió integrációjának kiépítésével olyan működő regionális piac alakuljon ki, amely hatékonyságával és méretével érzékelhető módon képes növelni a közép-európai régió versenyképességét.

.....

02

A 3TK arra kínál lehetőséget a régiós országok számára, hogy önállóan, saját érdekeiket szem előtt tartva valósíthassák meg fejlődési céljaikat. Kelet-Közép-Európa saját kezdeményezései jobban képviselik a tagállamok érdekeit, mint bármilyen kívülről kezdeményezett, más hatalmak által irányított együttműködés.

03

A 3TK valódi újdonsága az alapkonceptió: tevékenységét a Befektetési Alap finanszírozza, amely a magántőkét, a tagállami hozzájárulást és az uniós forrásokat ötvözve támogat kulcsfontosságú fejlesztéseket a közlekedés, az energetika és a digitális infrastruktúra fejlesztése terén. A 3TK az első olyan regionális koncepció, amely a közösségi források mellett a magántőkére is támaszkodik, ezáltal pedig megtérülő és fenntartható projekteket képes megvalósítani.

.....

04

Kelet-Közép-Európa jelentős gazdasági potenciállal bír: 2030-ra akár 35 százalékos GDP-növekedés is várható a régióban a 2019-es értékhez képest, miközben az 500 milliárd euró meghaladó infrastrukturális fejlesztési szükségletek vonzó lehetőségeket kínálnak a külföldi befektetések, illetve általában a magántőke bevonására.

05

Az együttműködésnek fontos biztonságpolitikai aspektusai is vannak. A 3TK közlekedési infrastruktúra-beruházásai növelni fogják a régió gazdasági és katonai mobilitását. Az energetikai projektek az energiaellátás diverzifikálásával segítik a zöld átállást és a versenyképesség növelését, emellett csökkentik a régió országainak energiatartózkodását, ezáltal is növelve az energiabiztonságukat. A digitális infrastruktúra fejlesztése a digitális átállást és a kiberbiztonság erősítését hivatott segíteni.

06

Hazánk szempontjából a többi érintett országhoz képest is kiemelt jelentőségű kezdeményezésről van szó. Magyarország földrajzi elhelyezkedése okán a legtöbb regionális projektnek haszonélvezője lesz. A 3TK következetes végrehajtása nyomán hazánk a régió infrastrukturális, kereskedelmi és közlekedési központjává válhat. Ha

kihasználjuk ezt a lehetőséget, és elősegítjük, hogy a tervezett projektek közül minél több megvalósulhasson, az politikai költségek nélkül növelné Magyarország súlyát és érdekérvényesítő képességét az EU-n belül.

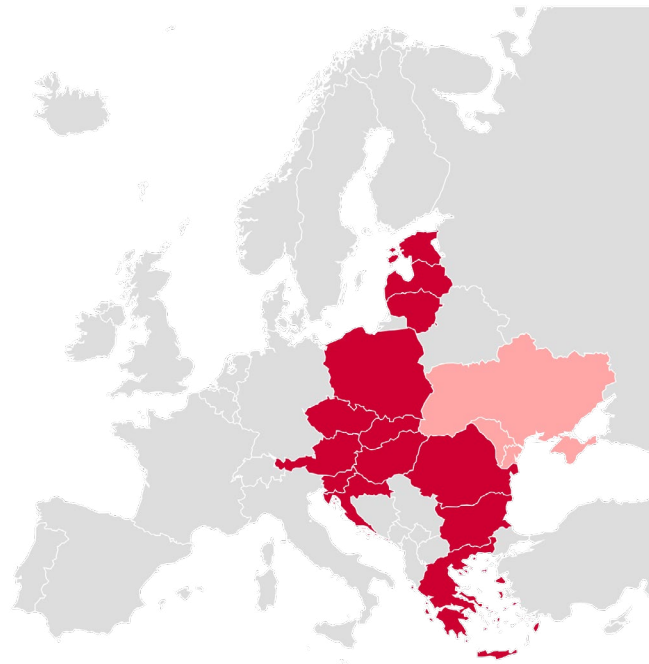
07

A kezdeményezés hosszú távú sikeréhez elengedhetetlen a láthatóság növelése, az intézményesedés előmozdítása és a finanszírozás hatékonyságának javítása. Magyarországnak diplomáciai és finanszírozási szempontból is kiemelt prioritásként kell kezelnie a Kezdeményezést. Hazánk számára is elsődleges érdek annak felismerése, hogy a Három Tenger Kezdeményezésen kívül ma nincs lehetőség a kelet-közép-európai régió valóban hatékony, integrált gazdasági fejlesztésére.

1. MI IS A HÁROM TENGER KEZDEMÉNYEZÉS?

A Három Tenger Kezdeményezés (3TK) észak-déli vonalon köti össze az Európai Unió 13 keleti tagállamát, de az EU-tól függetlenül, regionális államközi együttműködésként funkcionál. Fő célja az, hogy mélyebb gazdasági, kereskedelmi és energetikai együttműködést hozzon létre a résztvevők között, és ezzel elősegítse a nyugat-európai gazdaságokhoz való felzárkózásukat. Az észak-déli tengely infrastrukturális fejlesztései ugyanakkor **fontos biztonságpolitikai lehetőségeket** is magukban hordoznak a régió számára.

A Kezdeményezés 2015-ben alakult az Adriai-, a Balti- és a Fekete-tenger közötti régió kereskedelmi, közlekedési, energetikai és biztonságpolitikai integrációjának fellendítésére. Az eredetileg 12 országot (Ausztria, Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia) tömörítő együttműködéshez 2023-ban Görögország is csatlakozott, Ukrajna és Moldova pedig ugyanekkor partneri-résztvevői státust kapott.

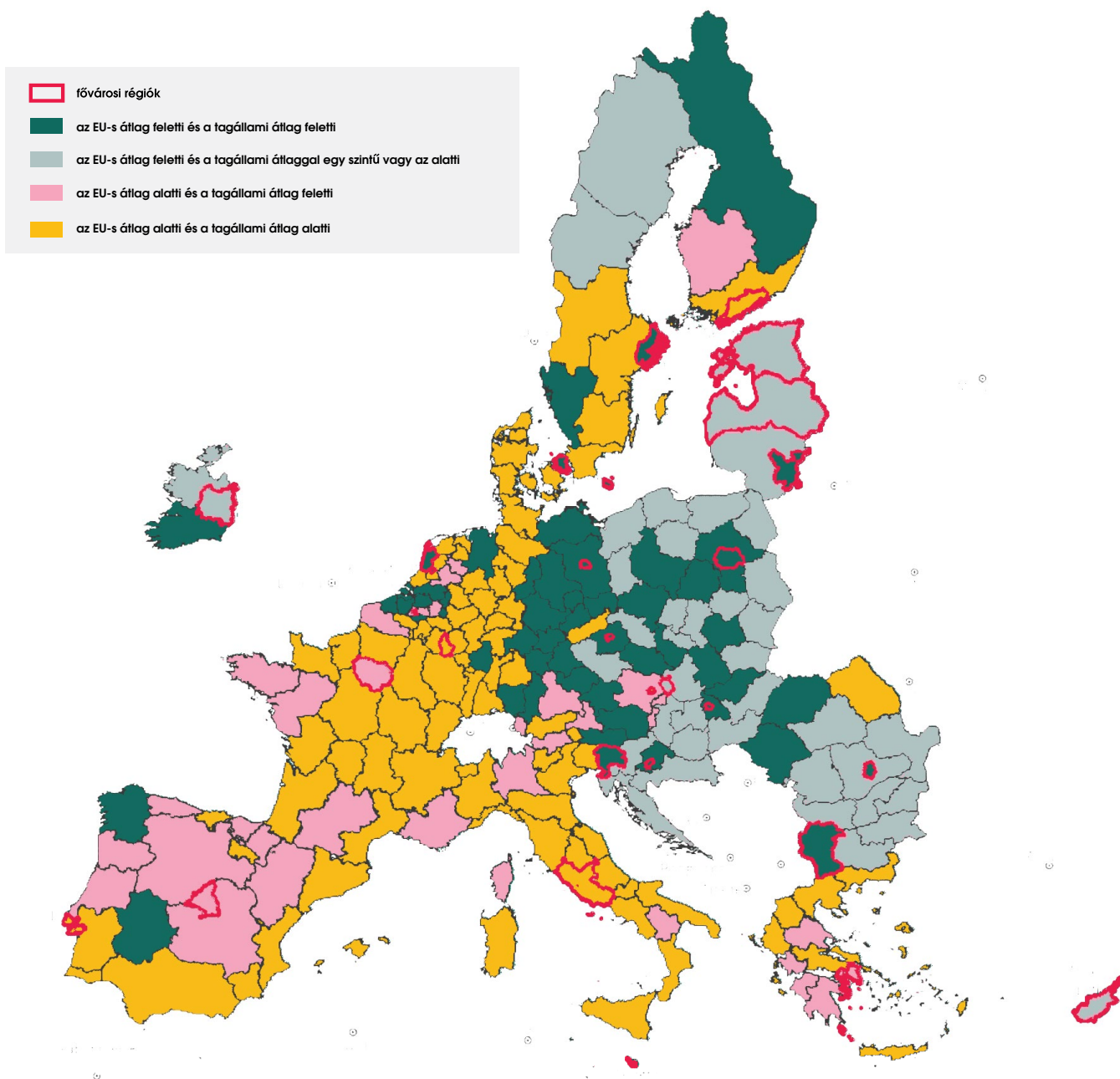
1. ábra: A Három Tenger Kezdeményezés tagállamai

I 1.1. FÖLDRAJZBÓL STRATÉGIA

Kelet-Közép-Európa országainak infrastrukturális lemaradása Nyugat-Európához képest ma is jelentős, a Három Tenger Kezdeményezésben érintett térség azonban európai, sőt globális összehasonlításban is kimagasló fejlődési ütemet mutat. Az Európai Bizottság gazdasági

fejlődési indexe szerint ez a régió rendelkezik a legnagyobb növekedési potenciállal Európában, és az egy főre jutó GDP bővülése tekintetében is kiemelkedően teljesít. Az elmúlt évek vonatkozó adataiból is jól látszik, hogy a térség gazdasági jelentősége folyamatosan növekszik.¹

¹ Ninth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion, 2024. *European Commission*, https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 4.

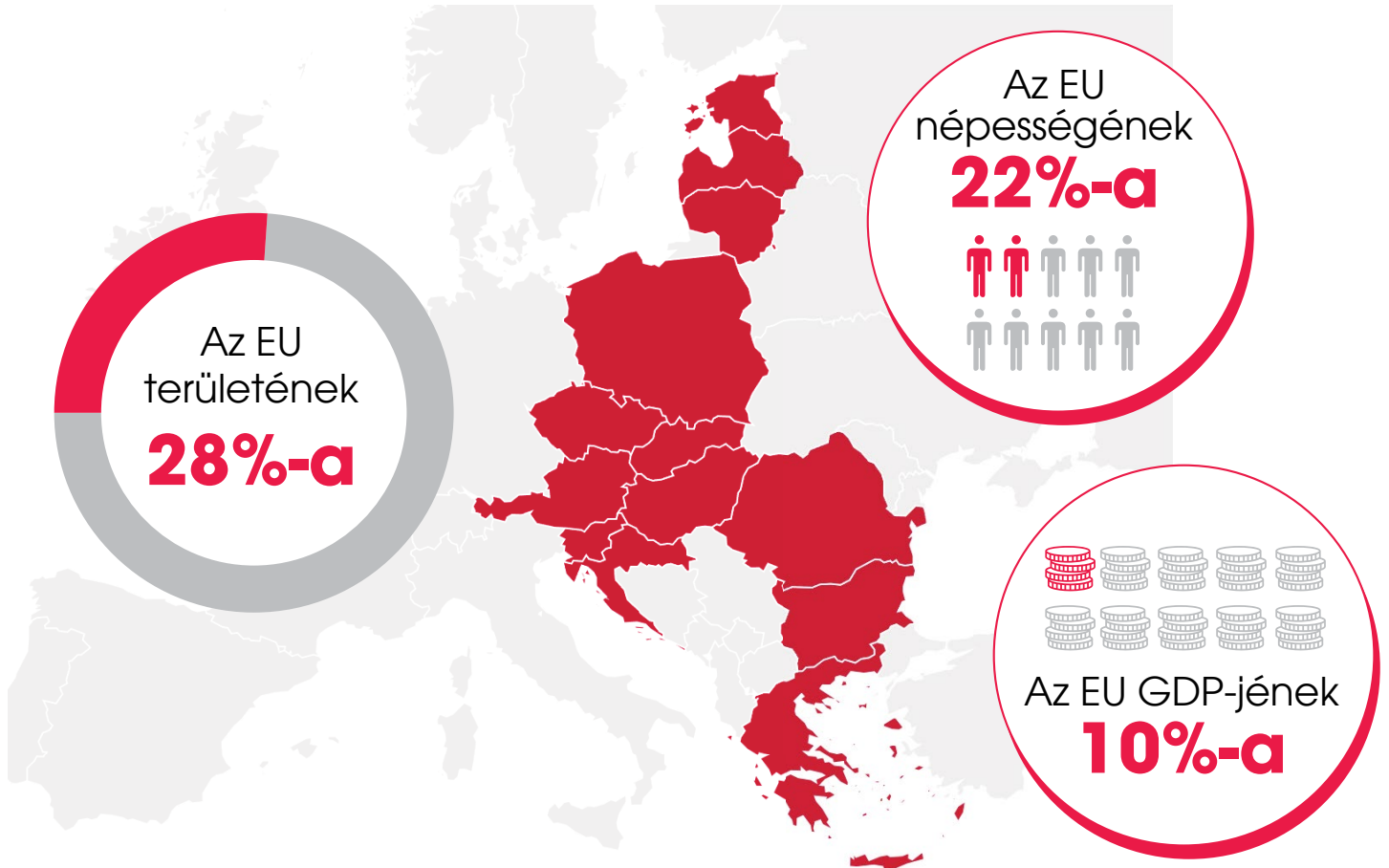

2. ábra: Az Európai Unió régióinak egy főre jutó GDP-növekedése a tagállam és az EU növekedéséhez viszonyítva, 2001–2021 (forrás: Ninth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion)

A 3TK országaiban becslések szerint 2030-ra akár 35 százalékos GDP-növekedés is várható 2019-hez képest.²
A tagállamok összesített kereskedelmi forgalma eléri a 225,6 milliárd eurót, miközben az elmúlt öt évben

átlagosan 3,3 százalékos GDP-növekedést értek el, jócskán felülmúlva ezzel az uniós átlagot. A 3TK régió 1,2 millió négyzetkilométerén 111 millió ember él, így az Európai Unió területének 28 százalékát és lakossága 22 százalékát fedi le.

² Perspectives for infrastructural investments in the Three Seas region, 2019. *Three Seas Initiative Investment Bank*, https://3siif.eu/wp-content/uploads/2019/11/SpotData_Report_Three-Seas-region.pdf – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 4.

3. ábra: A Három Tenger Kezdeményezés területe, népessége és GDP-je az Európai Unióhoz képest

A térség gazdasági potenciálja mellett legalább ennyire fontos az együttműködés tágabb politikai tétje: Kelet-Közép-Európa országainak érdekérvényesítési képessége és mozgásteret. Az elmúlt évtizedben vezető stratégiai elemzők körében szinte közhellyé vált: Közép-Európa országainak kiemelt érdekük, hogy történelmi, politikai, gazdasági és egyéb feszültségeiket félretéve saját, komolyan vehető regionális együttműködést hozzanak létre saját geopolitikai érdekeik érvényesítésére. Amennyiben ezt elmulasztják, el kell fogadniuk, hogy nagyobb országok fogják meghatározni a mozgásterüket. Ezzel szemben már egy akár informális, de hatékony regionális együttműködés is új szintre emelhetné ezeknek az országoknak az EU-n, illetve a NATO-n belüli érdekérvényesítését.

A 3TK a regionális fejlesztési érdekek erősítése és érvényesítése mellett hosszabb távon is életképes, hatékony alternatívát tud kínálni a régióra irányuló külső,

jellemzően kínai elképzelésekkel szemben. Az olyan kezdeményezések, mint például az Egy övezet, egy út vagy a 2024-re látványosan lendületét veszített 14+1 regionális együttműködési keret, elsősorban Peking érdekeire optimalizálták a megvalósítandó projekteket, miközben Kelet-Közép-Európa részes államainak saját érdekei nemigen jelentek meg. Még a nemzetközi együttműködés szempontjából békés időszakokban is kétségesnek tűnik, hogy egy kínai dominanciájú és a kínai érdekekből kiinduló együttműködés vajon szolgálhatja-e sokkal kisebb országok gazdasági érdekeit, illetve hogy ilyen együttműködések keretében ezek miképp tudnák védeni, érvényesíteni az érdekeiket Pekinggel szemben. A 21. század elejétől azonban a nemzetközi viszonyokat egyre inkább a nagyhatalmak éleződő feszültségei és érdekellentétei határozzák meg, miközben a közép-európai országok Pekinggel szembeni egyéni érdekérvényesítő ereje a gyakorlatban a nullához közeli szintre zuhan. Ez a kontextus még inkább kétségessé teszi a kínai fejlesztési együttműködések hasznosságát és biztonsági egyenlegét.

A 3TK lényege ezzel szemben az, hogy **kifejezetten a kelet-közép-európai államok saját szempontjait figyelembe véve támogat regionális érdekű gazdaságfejlesztési projekteket**. Valójában tehát a 3TK olyan gazdasági együttműködési platform létrehozására

irányul, amely a részt vevő államok gazdasági fejlesztése mellett **egyszersmind azok nemzeti szuverenitását is erősíti** – ezt pedig kulcsfontosságú figyelembe venni, amikor az alternatívák között mérlegelünk.

I 1.2. FINANSZÍROZÁS – A 3TK VALÓDI KORSZAKHATÁRT JELENT(HET)

Minden koncepció valós értéke egyenesen arányos a megvalósításához elérhető finanszírozási képességgel. A 3TK finanszírozási együttműködési keretének alapja az, hogy egy piaci szemléletű projekt megvalósítása során a magántőkét is bevonja a kormányzati és uniós források mellé. A 3TK így kilép a hagyományos kormányzat-EU-s finanszírozási logikából: **a szükséges infrastruktúrafejlesztési projektek megvalósítását piaci alapra helyezi, és nagy hangsúlyt fektet a megtérülésre**. Ezzel az együttműködés radikálisan új, modern finanszírozási modellt vezet be, és ezáltal korszakhatárt jelent a közép-európai együttműködések sorában.

A 2019-ben létrehozott Három Tenger Kezdeményezés Befektetési Alap tehát piaci alapú megoldásokat kínál a régió kulcsfontosságú infrastrukturális projektjeinek finanszírozására. Ezzel a **fő célja az, hogy közlekedési, energetikai és digitális infrastruktúra-fejlesztési befektetésekkel csökkentse az Európai Unió egyes régiói közötti fejlettségbeli különbségeket**. Az alap eredményességét és hatékonyságát tudja növelni az Egyesült Államok, valamint az Európai Unió részéről kifejezett politikai támogatás, de a 3TK-nak csak az USA tényleges pénzügyi belépése fog valódi lökést adni.

Év	Helyszín	Kiemelt külföldi résztvevők	Közös Nyilatkozat
2016	Dubrovnik	James L. Jones tábornok, az Egyesült Államok korábbi nemzetbiztonsági tanácsadója, Liu Haixing kínai Kelet-Közép-Európáért felelős külügyminiszeri asszisztens	Közös Nyilatkozat
2017	Varsó	Donald Trump amerikai elnök	Közös Nyilatkozat
2018	Bukarest	Jean-Claude Juncker , az Európai Bizottság elnöke, Heiko Maas német külügyminiszter, Rick Perry , az Egyesült Államok energiaügyi minisztere	Közös Nyilatkozat
2019	Ljubljana	Jean-Claude Juncker , az Európai Bizottság elnöke, Frank-Walter Steinmeier német elnök, Rick Perry , az Egyesült Államok energiaügyi minisztere	Közös Nyilatkozat
2020	Tallinn	Mike Pompeo , az Egyesült Államok külügyminisztere, Margrethe Vestager , az Európai Bizottság ügyvezető alelnöke	Közös Nyilatkozat
2021	Szófia	Frank-Walter Steinmeier német elnök, Margrethe Vestager , az Európai Bizottság ügyvezető alelnöke, Kristalina Georgieva , a Nemzetközi Valutaalap ügyvezető igazgatója	Közös Nyilatkozat

2022	Riga	Frank-Walter Steinmeier német elnök, Valdis Dombrovskis , az Európai Bizottság ügyvezető alelnöke, Kadri Simson , az Európai Bizottság energiaügyi biztosa, Scott Nathan , az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Pénzügyi Társaságának (DFC) vezérigazgatója	Közös Nyilatkozat
	Bukarest	John Kerry , az Egyesült Államok elnöki klímaügyi különmegbízottja, Jake Levine , a DFC klímavédelmi főtisztviselője, Venera Vlad , az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) igazgatóhelyettese és vezető bankára, Pilar Solano , az Európai Befektetési Bank (EIB) Közép- és Délkelet-Európai Főosztályának vezetője	Közös Nyilatkozat
2024	Vilnius	Jichák Hercog izraeli államelnök, Jakov Milatović montenegrói elnök, Kamikava Jóko japán külügyminiszter, Virginijus Sinkevičius , az Európai Bizottság környezetvédelemért, óceánokért és halászatért felelős biztosa, Anna Lührmann , a Német Szövetségi Külügyminisztérium Európáért felelős államtitkára, Geoffrey Ross Pyatt , az Egyesült Államok energiaforrásokért felelős helyettes államtitkára, Chris Barton , Ófelsége európai kereskedelmi biztosa az Egyesült Királyságban, María Lledó Laredo , Spanyolország Európai ügyekért felelős főttitkára	Közös Nyilatkozat

2. táblázat: A Három Tenger Kezdeményezés csúcstalálkozói, az azokon elfogadott közös nyilatkozatokkal (az Egyensúly Intézet összeállítása)

Év	Ország	Hozzájárulás mértéke
2019	Lengyelország	€750 millió
2019	Románia	€20 millió
2020	Lettország	€20 millió
2020	Észtország	€20 millió
2020	Szlovénia	€23 millió
2020	Bulgária	€20 millió
2020	Horvátország	€20 millió
2020	Litvánia	€20 millió
2020	Magyarország	€20 millió
2022	USA	€280 millió

A konkrét fejlesztendő területeket illetően a régió infrastrukturális fejlesztési szükségletei összességében meghaladják az 500 milliárd eurót, ami jelentős beruházási és innovációs lehetőségeket jelent. Ezen belül a szükséges beruházások becsült értéke a közlekedési infrastruktúra területén 120 milliárd euró, az energiahatékonyság és a biztonság területén 280 milliárd euró, a digitális és információs technológia területén pedig 122 milliárd euró.³

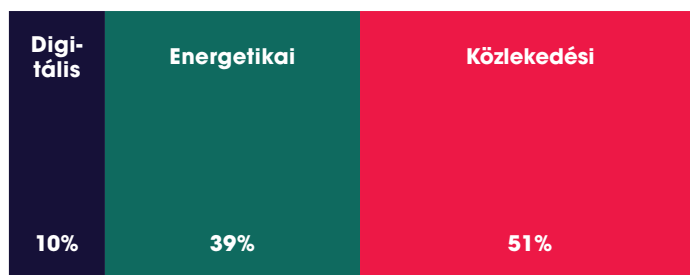
2024 közepéig a 3TK 9 tagállama csatlakozott a Befektetési Alaphoz, az Egyesült Államok pedig 300 millió dollár (280 millió euró) hozzájárulásra tett ígéretet (ez egyelőre nem valósult meg). Így a Három Tenger Kezdeményezés Befektetési Alap 2024-ig 913 millió eurót tartalmaz, főképp tagállami hozzájárulásból. Ennél természetesen jóval nagyobb tőkebefektetésre lesz szükség az eddig közösen elfogadott projektek megvalósításához.

1. táblázat: A Három Tenger Kezdeményezés Befektetési Alapba tett hozzájárulások (forrás: a The Three Seas Initiative Research Center adatai alapján az Egyensúly Intézet összeállítása)

³ Regional Potential, 2022. *Three Seas Initiative Investment Fund*, <https://3siif.eu/potential> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 4.

2. A HÁROM TENGER KEZDEMÉNYEZÉS FEJLESZTÉSI BERUHÁZÁSAI

2018-ban, a harmadik, bukaresti 3TK-csúcstalálkozón fogadták el először az úgynevezett **kiemelt összekapcsolási projektek listáját, amely akkor 48 közlekedési, energetikai, és digitálisinfrastruktúra-beruházásból állt.** A 2024-es vilniusi csúcstalálkozóra ez a lista több mint háromszorosára bővült, 143-ra. Ezek **becsült beruházási értéke bruttó 111 milliárd euró.**⁴

4. ábra: A digitális, energetikai és közlekedési projektek megoszlása a 143 kiemelt összekapcsolási projekt között (forrás: 3 Seas EU)

2.1. KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA

A 143 kiemelt összekapcsolási projekt között szerepel többek között **vasútvonalak, alagutak, autópályák, gyorsforgalmi utak, hidak és kikötők építése, bővítése és felújítása.** A sokféle beruházás közös célja, hogy a régió kereskedelmi szempontból kiemelkedően fontos pontjait hatékonyan és zökkenőmentesen kapcsolják össze, ezzel is elősegítve a gazdasági együttműködés elmélyülését és a versenyképesség növekedését. A kelet-közép-európai régióban jelentős a különbség az egyes országok közlekedési infrastruktúrájának minőségében, és az észak–déli tengely mentén fekvő út- és vasúthálózatok történelmi okokból kifejezetten jelentős fejlesztésekre szorulnak. Gdańsk és

Thesszaloniki között utazva például vonattal és busszal 52 órás utat kell megtenni. Az összehasonlítás kedvéért: ugyanez a távolság Hamburg és Nápoly között gyorsvonattal 20 óra.⁵

A Három Tenger Kezdeményezés egyik legfontosabb projektje a Via Carpatia úthálózat megépítése. Ez az összekapcsolandó autópálya-hálózat észak–déli irányban hivatott összekötni a beruházásban részt vevő tizenhárom országot, a kereskedelem és a közlekedési mobilitás fejlesztése érdekében.

⁴ Priority Projects, 2024. *Three Seas Summit Vilnius 2024*, <https://3seas.eu/about/progressreport> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 5.

⁵ Lucas, Edward (2024) Seasick: The Three Seas Initiative. *The Center for European Policy Analysis*, <https://cepa.org/article/seasick-the-three-seas-initiative/> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 6.

5. ábra: A Via Carpatia úthálózat teljes útvonala

Ez az autópályákból és gyorsforgalmi utakból álló úthálózat gazdasági szempontból fontos reptereket és három kulcsfontosságú kikötőt kötne össze. Klaipéda, Szaloniki és Konstanca kikötői stratégiai kapuként fognak szolgálni Kelet-Közép-Európa országai számára: három tengerhez kapcsolódva biztosíthatnak közvetlen tengeri összeköttetést, ezzel is elősegítve a régió globális kereskedelmi integrációját.

Konstanca a Fekete-tenger legnagyobb és legforgalmasabb kikötőjeként kiemelkedő szerepet fog tudni játszani a kelet-közép-európai régió kereskedelmében. Stratégiai elhelyezkedésének köszönhetően a tengerrel nem határos európai országokat köti össze a Transzkaukázussal, Közép-Ázsiával és a Távol-Kelettel. Fejlett infrastruktúrája révén közvetlen kapcsolatot hozhat létre az európai közlekedési hálózattal, közúti, vasúti és belvízi útvonalak összekötésével a Duna-Fekete-tenger csatornával is.

A litvániai **Klaipéda** kikötője regionális kereskedelmi csomópont, de a Balti-tengeren fontos nemzetközi tengeri kereskedelmi szerepe is van. Klaipéda kikötője a leghidegebb teleken sem fagy be, így sok más északi kikötővel ellentétben itt az év minden napján zavartalanul folyik a hajózás és a kereskedelem. Klaipéda az egyik legnagyobb és legforgalmasabb kikötő a régióban. Az infrastruktúra folyamatos fejlesztése lehetővé teszi a nagyobb volumenű áruszállítást, ami elősegíti a régió exportjának és importjának növekedését. Emellett a kereskedelmi útvonalak diverzifikálásához is hozzájárul, jelentősen csökkentve az orosz energetikai függőséget.

Szaloniki Görögország legnagyobb kikötővárosa, amely az Égei-tengeren keresztül közvetlen hozzáférést biztosít a Földközi-tengerhez és a globális tengeri útvonalakhoz. Mivel Görögország a 21. századi Tengeri Selyemút európai hídfőállásaként is tekinthető, Szaloniki kikötője különösen fontos a Balkán és a szárazföldi közép-európai országok számára, mivel **gyors és hatékony szállítási lehetőséget kínál az európai és ázsiai piacok felé**. Szaloniki stratégiai fekvése és fejlett infrastruktúrája lehetővé teszi a régió számára, hogy diverzifikálja kereskedelmi útvonalait, így csökkentve az Adriai-tengerhez és a nyugat-európai kikötőkhöz való kizárólagos kötődését.

A tervezett Via Carpatia úthálózat észak–déli irányú fejlesztései fontos szerepet töltenek majd be a kelet-közép-európai közlekedési hálózat erősítésében: **Klaipéda, Szaloniki és Konstanca összekötése közvetlen áruforgalmi útvonalakat hoz létre a Balti-, az Égei- és a Fekete-tenger között.** Ez az összeköttetés csökkenti a régió külső befolyással szembeni sebezhetőségét, növeli a stratégiai önállóságot, valamint fokozza a régió gazdasági versenyképességét.

Az Európai Bizottság kiemelt figyelmet fordít a transzeurópai közlekedési hálózat fejlesztésére – a **Via Carpatia úthálózat e tervekbe is jól illeszkedik, mivel tervezett nyomvonalával egy, az Európai Unió és a NATO keleti határát észak–déli vonalon összekötő úthálózat**

valószínűleg meg. 2022-ben ezért az uniós közlekedési miniszterek egyhangúan támogatták, hogy a tervezett Via Carpatia-t integrálják a transzeurópai közlekedési hálózatba. Ezáltal a Via Carpatia teljes útvonala egy nagyobb páneurópai közlekedési folyosó részévé válhat, amely Tallinntól, illetve Helsinkitől egészen Limassolig (Ciprus) tart.

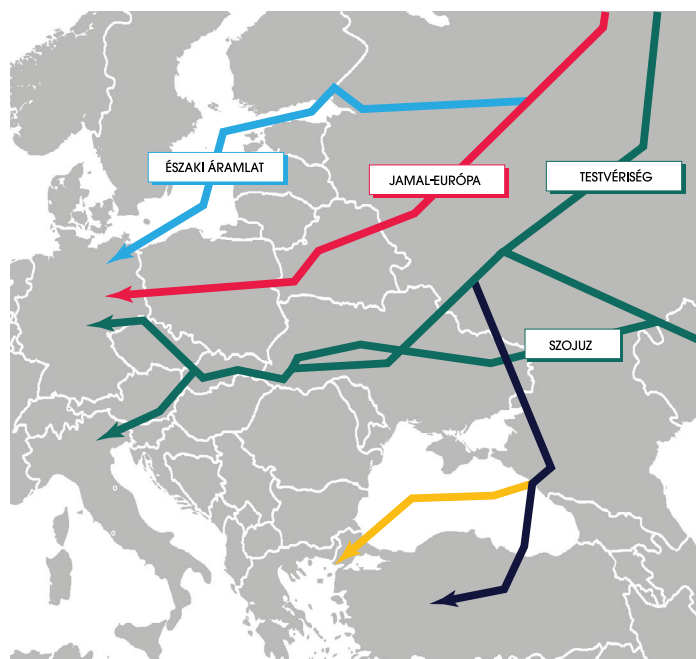
A Via Carpatia lehetőséget teremt a hagyományos, kelet–nyugati irányú kereskedelmi tengely leváltására, amelyre a posztkommunista országok eddigi gazdasági növekedése épült. **A Három Tenger Régió országainak fokozott összekapcsolásával az úthálózat az EU keleti részének infrastrukturális gerincévé válhat, lehetőséget teremtve a régió belüli gazdasági kapcsolatok erősítésére.**

I 2.2. ENERGETIKAI INFRASTRUKTÚRA

Az együttműködés keretein belül megvalósuló energetikai beruházások alapvető célja **az ellátás biztonságának és diverzifikációjának elősegítése a régióban.**⁶ A kelet-közép-európai földgázszállító vezetékrendszer ma túlnyomórészt kelet–nyugati irányú, és teljes mértékben az orosz gáz importjára tervezték; a földgázszállítás erősítése a régió észak–déli tengelyén stratégiai jelentőséggel bírna, amennyiben mérsékelné a térség országainak energiabiztonsági kitétséget és sérülékenységét.

Mindemellett **a megújuló energia termeléséhez és szállításához szükséges infrastruktúra is fejlesztésre szorul,** amire a Három Tenger Kezdeményezés ugyancsak tud regionális szinten megvalósuló megoldásokat kínálni. Jelenleg a Kezdeményezés által támogatott projektek 39 százaléka az energetika területét érinti. Ez azért is különösen fontos, mert **legkésőbb az Ukrajna elleni orosz támadás óta konszenzus övezi, hogy Kelet-Közép-Európa számára kiemelt biztonsági kérdés az energiakitetség mérséklése és a földgázszállítási infrastruktúra fejlesztése.** A korábban kiépíteni kezdett észak–déli gázfolyosó részét képezik a 3TK keretein belül tervezett további földgáz-interkonnektorok, LNG-terminálok és gázvezetékek, mint például a Bulgáriától Ausztriáig húzódó

BRUA vezeték, a Szlovákiától Bulgáriáig tartó Eastring vezeték vagy a Lengyelországot Litvániával összekötő GIPL vezeték.

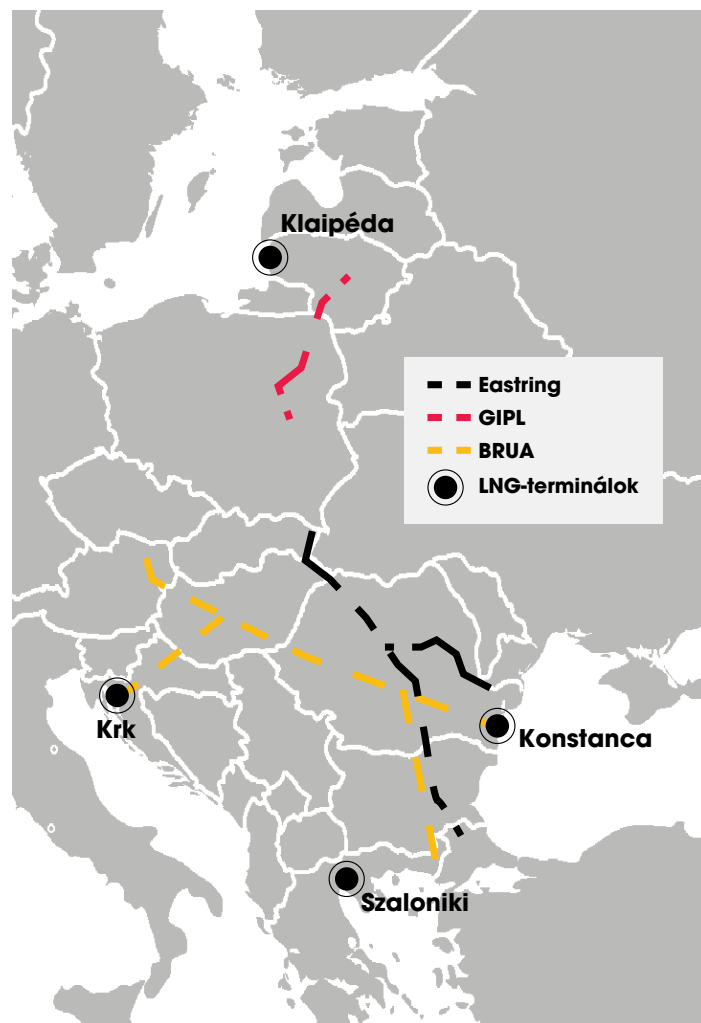

6. ábra: A mai, kelet-nyugati irányú kelet-közép-európai földgázszállító vezetékrendszer fő vezetékai

⁶ Energy, Efficiency and Security, 2024. *Three Seas Initiative Investment Fund*, <https://3siif.eu/energy> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 6.

A 3TK keretein belül kiemelt fontosságú három kikötő **nemcsak közlekedési és árukereskedelmi, hanem földgázszállítási szempontból is központi szerepet játszhat a megfelelő összeköttetés kiépítésével.** A romániai konstancai kikötőben a tervek szerint román–azeri együttműködés keretében fog LNG-terminál és újragázosító egység épülni egy fekete-tengeri LNG-terminállal kiegészülve, így Konstanca a jövőben a kelet-európai LNG-import egyik kulcspontjává válhat. Az előrejelzések szerint 2027-re, a Neptun Deep offshore gázmező termelésének beindulásával Románia lesz az Európai Unió legnagyobb földgáztermelője,⁷ emiatt ugyancsak sürgető a megfelelő kapacitású földgázszállítási infrastruktúra kiépítése. A görög Szaloniki kikötőjénél a tervek szerint 2025-ben működésbe lép egy, az Égei-tengerre épülő, úszó LNG-terminál. A litvániai Klaipéda LNG-terminálja 2014 óta működik, 2026-ra tervezett bővítése után viszont megnövekedett kapacitással fog üzemelni. Ehhez Görögország és Litvánia irányából is szükség lesz importra alkalmas földgázvezetékek építésére illetve bővítésére.

Az energiabiztonság növelésének igénye, valamint a klímaküzdelem miatt Európa-szerte növekszik az igény az alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátású energiahordozók, így a földgáz és a cseppfolyósított földgáz (LNG), valamint a megújuló energiaforrások iránt. A decentralizált energiarendszerek elterjedésével így **egyre sürgetőbbé válik a hálózatok fejlesztése, hogy a jövőben is ki lehessen elégíteni a gazdaság növekvő energiaigényét.** Ennek megfelelően a Három Tenger Kezdeményezés sem csak földgázvezetékek és LNG-terminálok építésére irányul, hanem emellett a megújuló energiaforrásokkal és a hálózatfejlesztéssel kapcsolatos beruházásokra is kiemelt figyelmet fordít.

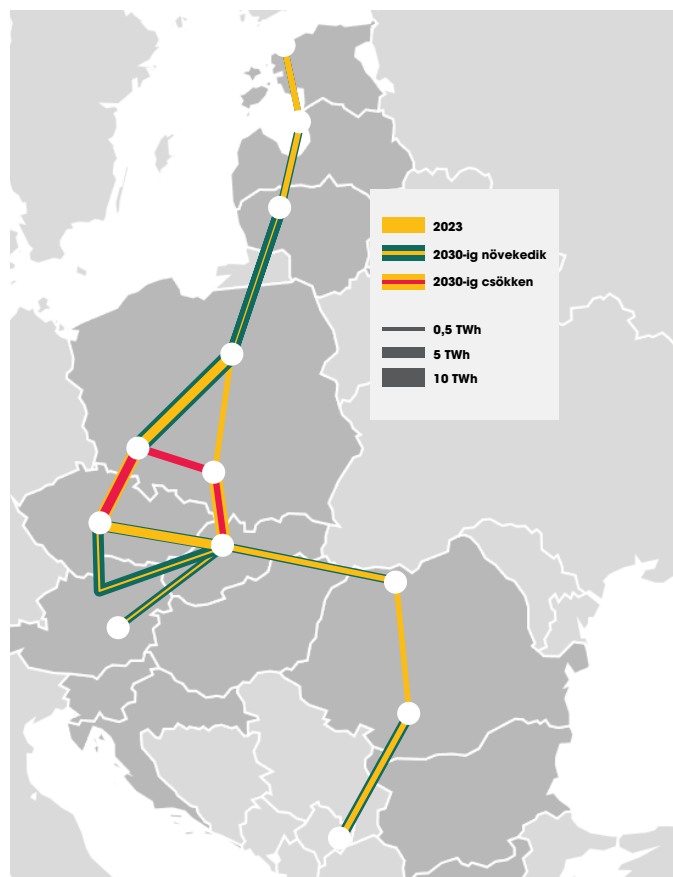

7. ábra: A 3TK keretein belül tervezett LNG-terminálok és gázvezetékek

⁷ Szőke, Evelin (2023) Romania could become largest gas producer in EU after the launch of Neptun Deep project. CEEnergy News, <https://ceenergynews.com/oil-gas/romania-could-become-largest-gas-producer-in-eu-after-the-launch-of-neptun-deep-project/> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 9.

Kelet-Közép-Európa zöld átállása stratégiai szempontból is kulcsfontosságú. **Az orosz–ukrán háború kitörése és a 2022-es téli időszak piaci turbulenciája rávilágított a régió energiaellátásának sebezhetőségére és az alternatív energiaforrások fontosságára.** Bár a régióban ma is intenzíven zajlik a megújuló energiára való átállás, a folyamatot jelentős mértékben visszafogja a beruházások elégtelensége és az infrastrukturális hiányosságok. A 2023 és 2030 közötti időszakban a határokon átnyúló villamosenergia-áramlás várhatóan 53 százalékkal növekedni fog a 3TK-régióban, ami szintén a hálózatfejlesztés szükségességét támasztja alá.⁸

A megfelelő infrastruktúra kiépítése, beleértve a megújuló energiaforrásokat támogató rendszereket és a villamosenergia-hálózatok fejlesztését, elengedhetetlen a régió energiabiztonságának megerősítéséhez és a fenntartható fejlődés biztosításához. A villamos energia határokon átnyúló kereskedelme lehetetlen a megfelelő infrastruktúra nélkül – a Három Tenger Kezdeményezés ezért is tekinti prioritásnak a hálózatfejlesztést.

8. ábra: A Három Tenger országai közötti határokon átnyúló villamosenergia-kereskedelem alakulása 2023 és 2030 között (forrás: Ember)

⁸ Czyzak, Pawel – Theisen, Nolan (2024) Empowering Central and Eastern Europe. Ember, <https://ember-climate.org/app/uploads/2024/04/RES-3TK/3SI-briefing.pdf> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 6.

I 2.3. DIGITÁLIS INFRASTRUKTÚRA

A lakossági, az ipari és a kormányzati adatfelhasználás dinamikus növekedésével egyre fontosabbá válik a hatékony, átfogó és biztonságos digitális infrastruktúra kiépítése, mind az egyes tagállamokban, mind pedig regionális szinten.⁹ **A 3TK tagállamainak digitális fejlettsége jócskán elmarad az uniós átlagtól, így ezen a területen is kiemelt fejlesztési szükséglet mutatkozik.**

A digitális infrastruktúra azonban eltérő megközelítést igényel a közlekedési és energetikai projektekhez képest, amennyiben számos strukturális okból kifolyólag **a digitális fejlesztések nem az állam, hanem elsősorban a magánszektor meghatározó szerepére épülnek.** Ez nem feltétlenül akadály, hiszen a digitális szolgáltatások

iránti növekvő kereslet kiszolgálása érdekében jelentős beruházási igény mutatkozik – épp ezért **a 3TK egyik kiemelt feladata e téren a magántőke fokozott bevonása egy átfogó és hosszú távú stratégia alapján.**¹⁰

Egyelőre azonban a digitális infrastruktúra kétségkívül kevesebb figyelmet kap a másik két területnél a Három Tenger Kezdeményezés tervezett projektjein belül. Az elmúlt években a kiemelt projekteknek csupán a 8–14 százaléka kötődött ehhez a területhez,¹¹ noha a régióknak nagy szüksége lenne dinamikusabb fejlesztésre, és jelentős gazdasági előny származna a digitalizáció területén megvalósítandó beruházásokból.

I 2.4. BIZTONSÁGI ASPEKTUSOK

A Három Tenger Kezdeményezés a közlekedési, energetikai és digitális infrastruktúrák fejlesztése révén elsősorban a gazdasági növekedést ösztönzi, ezen túl azonban **növelni fogja a régió katonai és geopolitikai ellenálló képességét is.** Ezek a fejlesztések hosszabb távon megerősítik a régió jelentőségét és pozícióját az Európai Unión belül, miközben csökkentik a külső fenyegetésekkel szembeni sérülékenységet és hozzájárulnak a NATO keleti szárnyának biztonságához.

Ebből a szempontból **különös figyelmet érdemel a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, azon belül is a Via Carpatia útvonal kérdése.** Az ukrajnai háború kitörésével megnövekedett a NATO keleti határainak

jelentősége, azonban Kelet-Európa és különösen a Baltikum hagyományosan gyenge pont a szövetség védelmi rendszerében.¹² **A régió közlekedési hálózata jelenleg főként kelet–nyugati irányú, miközben az észak–déli közlekedési összeköttetések kiépítettsége és minősége nem megfelelő.** A Via Carpatia által létrehozandó összefüggő, észak–déli irányú úthálózat, amely összekötné egymással a Baltikumot és Romániát, a régió katonai biztonságára is pozitív hatást fog gyakorolni.

Az orosz energiaforrásoktól való egyoldalú függőség kérdése ugyancsak kulcsfontosságú a régió biztonsága szempontjából. Az utóbbi években jelentős fejlesztések történtek e tekintetben, de még mindig bőven akad

⁹ Digital and Information Technology, 2024. Three Seas Initiative Investment Fund, <https://3siif.eu/digital> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 6.

¹⁰ Fleck, Jörn – Dhankher, Akshat – Batchik, James (2023) Policy memo: How to sharpen the digital pillar of the Three Seas Initiative. *Atlantic Council*, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/policy-memo-how-to-sharpen-the-digital-pillar-of-the-three-seas-initiative/> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 6.

¹¹ Priority Projects, 2024. *Three Seas Summit Vilnius 2024*, <https://3seas.eu/about/progressreport> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 5.

¹² Arha, Kaush – Eberhardt, Adam – Messa, Paolo – Scutaru, George (2024) Bridging the Baltic, Black, and Adriatic seas would serve both European and NATO interests. *Atlantic Council*, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/bridging-the-baltic-black-and-adriatic-seas-urope-nato/> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 7.

tennivaló. A 3TK további tervezett energetikai beruházásai – az észak–déli gázvezetékek, az új LNG-terminálok és az energiaellátási hálózatok fejlesztése – hozzájárulnak ahhoz, hogy a régió országai tovább tudják diverzifikálni energiainportjukat. Románia a Fekete-tenger mentén fekvő gáztermelő és -importáló országgént a megfelelő regionális infrastruktúra kiépítésével nemcsak saját energiaellátását tudja majd erősíteni, hanem regionális energiatermelőként a Balkán és Kelet-Közép-Európa energiabiztonságához is hozzájárulhat. Litvánia és Görögország kikötői hasonlóan fontos szerepet kaphatnak a régió energiaellátásában a cseppfolyósított gáz importálásával – de csak amikor kiépül az ehhez szükséges infrastruktúra.

Ahogy a modern társadalmak hétköznapi működése, a gazdaság és az államigazgatás is egyre inkább a digitális rendszerekre támaszkodik, a kibertámadások kockázata is folyamatosan növekszik. A Három Tenger Kezdeményezés keretében tervezett digitális hálózatok, valamint a kiberbiztonsági rendszerek megerősítése nyomán növekedni fog a régió országainak ellenálló képessége a külső fenyegetésekkel, a kiberhadviseléssel szemben. **A régió digitális összeköttetései fejlesztése így nemcsak a gazdasági integrációt szolgálja, hanem a kormányzati és kritikus infrastruktúrák védelmét is, ami az összes tagállam számára kulcsfontosságú nemzetbiztonsági érdek.**

3. HASONLÓ REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSI KERETEK

Az a tény, hogy a kelet-közép-európai régió országainak előnyük származhat egy regionális együttműködésből, a rendszerváltás első pillanatától arra ösztönözte az egyes országok egymást követő kormányait, hogy minél előbb próbálják kialakítani ennek keretrendszerét. Így a régió

országai a rendszerváltás óta a regionális együttműködés több formáját létrehozták – ezek többsége azonban nem bizonyult hatékonynak a régió hosszú távú fejlesztése szempontjából.

I 3.1. A RÉGIÓ SAJÁT, BELÜLRŐL INDÍTOTT KEZDEMÉNYEZÉSEI

A **Visegrádi Együttműködés (V4)** egy **Lengyelország, Magyarország, Csehország és Szlovákia által 1991-ben létrehozott informális politikai szövetség**, amelynek elsődleges célja a posztkommunista átalakulás előmozdítása és az európai integrációs folyamatok támogatása volt. A négy közép-európai ország az együttműködés keretében szorosabb kapcsolatokat kívánt kiépíteni az Európai Unióval és a NATO-val a térség stabilitásának és gazdasági fejlődésének biztosítása érdekében. Az együttműködés kezdeti évtizedeiben a V4 országai sikerrel támogatták egymást a NATO-bővítési folyamatban és az EU-csatlakozás során, továbbá eredményeket értek el olyan területeken is, mint a regionális fejlesztés, a tudomány, az oktatás, valamint a bűnözés elleni küzdelem.

Gazdasági szempontból a V4-ek a 2000-es évek óta stabilan növekedtek, és az Európai Unióhoz való csatlakozás jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a V4 országai közeledjenek az EU15 átlagos egy főre jutó GDP-szintjéhez. A jövedelmi különbségek csökkenése az uniós tagságot követően felgyorsult, és ezzel egyidejűleg a régió gazdasági felzárkózása is jelentős mértékben előrehaladt. Ezzel azonban egyszersmind **a V4-ek együttműködésének strukturális gyengeségei is felszínre kerültek, különösen a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok terén.** A csoport megalakulása óta nem tudott kialakítani saját, közös gazdasági projekteket, nem tudott hozzájárulni egy nagyobb gazdasági platform kialakításához, továbbá a négy közép-európai országot tömörítő szervezet a jelentősebb potenciális külföldi befektetők számára sem elég nagy méretű – az együttműködés végig elsősorban politikai alapú maradt.

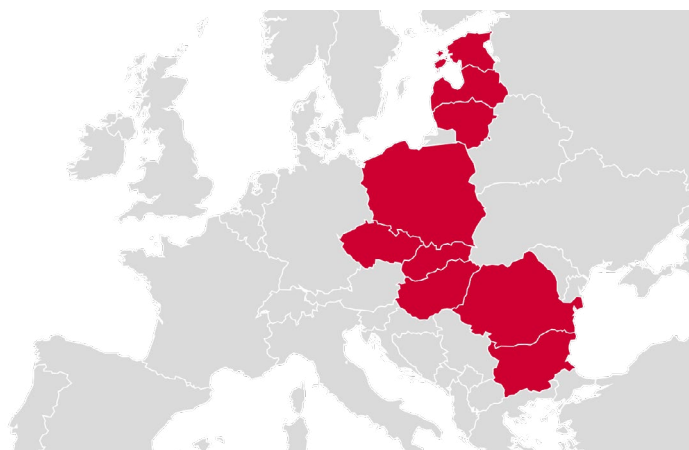

9. ábra: A Visegrádi Együttműködés tagállamai

A **Visegrádi Együttműködés hivatalos intézményei kezdetlegesen maradtak:** egyetlen állandó szervezeti egysége a Visegrádi Alap, amely kulturális, tudományos és oktatási projekteket támogat. Informális jellege miatt a V4 leginkább politikai egyetértés esetén képes hatékonyan működni – azonban az utóbbi évek politikai feszültségei megnehezítették az együttműködés folyamatosságát. **Az ukrajnai háború végül annyira elmélyítette a V4-en belüli megosztottságot, hogy az már alapjaiban rengette meg az együttműködési keretet.**

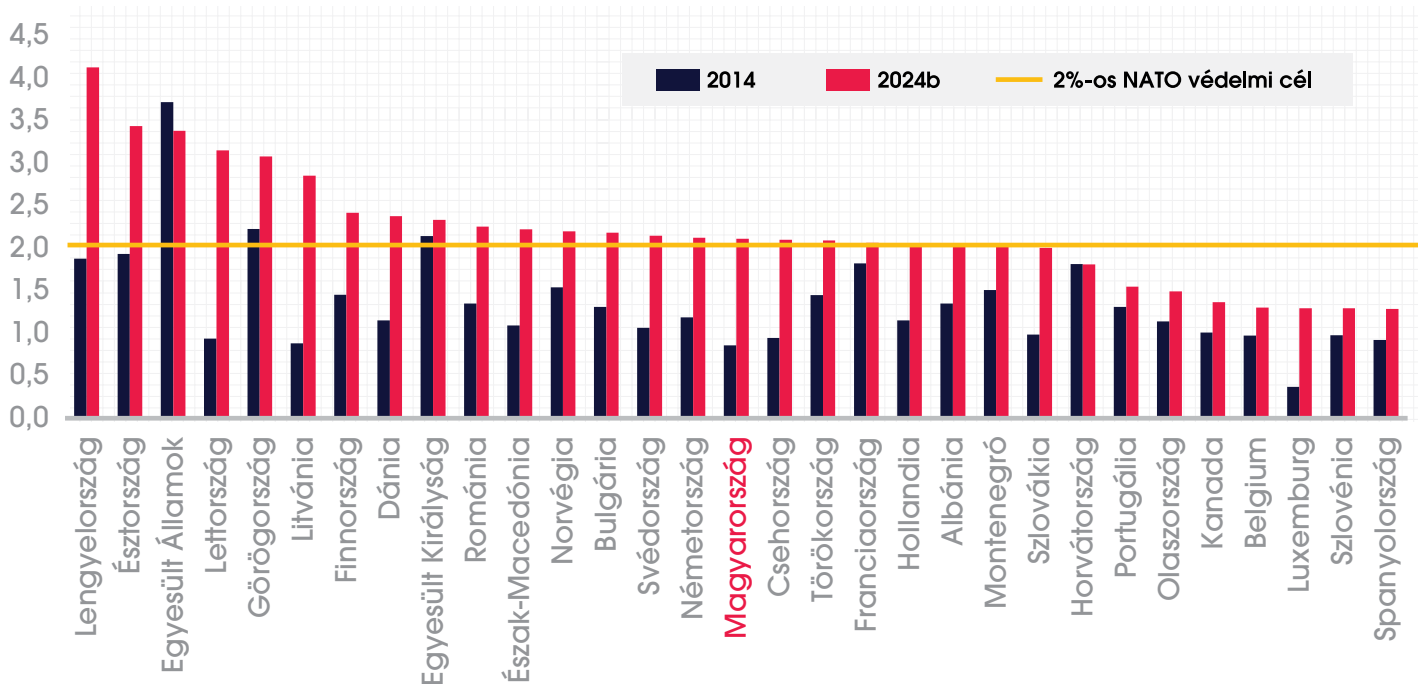
A 3TK a részt vevő országok saját gazdasági érdekeire és hosszú távú biztonsági szempontjaira épül, ezáltal pedig jóval stabilabb és szorosabb érdekeltségi viszonyt feltételez. **Míg a V4 ma főként politikai-kulturális együttműködésként működik, a 3TK a közös érdekekre épülő, konkrét gazdasági projekteken keresztül erősíti a kelet-közép-európai régió integrációját és önállóságát.**

A Bukaresti Kilencek (B9) 2015-ben, a Krím-félsziget orosz annexióját követően kilenc kelet-közép-európai NATO-tagállam (Lengyelország, Románia, Bulgária, Csehország, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Szlovákia) együttműködésével jött létre. A szervezet célja a kollektív biztonság megerősítése, a védelmi kiadások növelésének ösztönzése és a résztvevők érdekeinek képviselete a NATO-n belül.

10. ábra: A Bukaresti Kilencek tagállamai

Az együttműködés kiemelt szerepet játszik a NATO keleti szárnyának megerősítésében, ami a részes államok védelmi költségvetésének növekedésében is tetten érhető. Az érintett országok 2024-es becsült védelmi költségvetésének átlaga eléri a GDP 2,68 százalékát, ami alig marad el a 2,71 százalékos NATO-s átlagtól.¹³

11. ábra: A NATO-tagállamok védelmi kiadásainak GDP-hez viszonyított aránya (A 2024-es adatok becslések. Forrás: North Atlantic Treaty Organization)

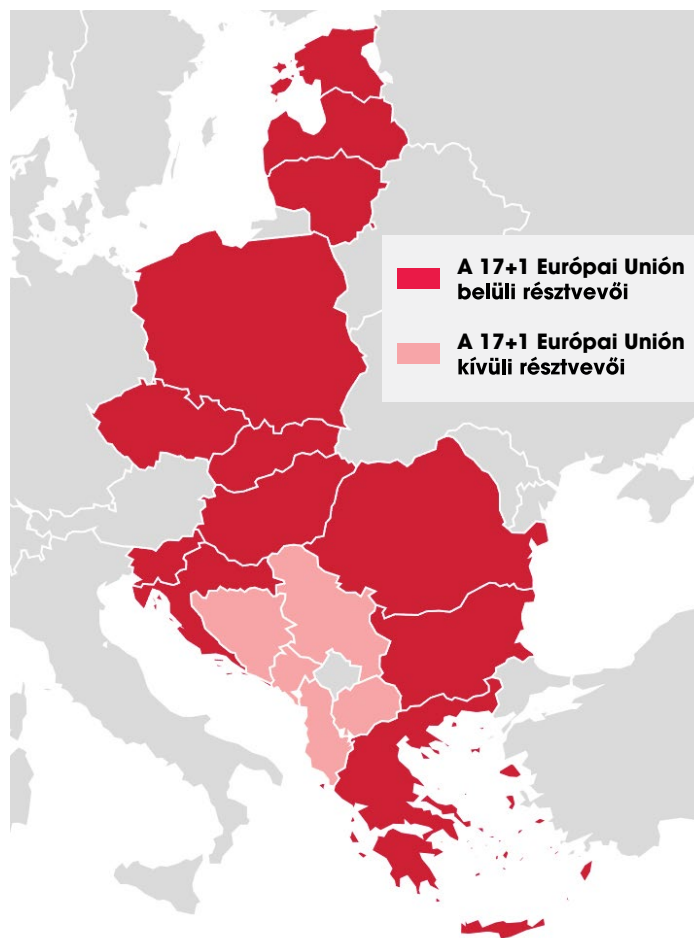
¹³ Defence Expenditure of NATO Countries 2014-2024. North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_226465.htm – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 9.

A Bukaresti Kilencek ugyanakkor kezdettől fogva számos strukturális kihívással küzd. A B9 működési formája informálisabb, főként a biztonságpolitikai, stratégiai párbeszéd áll a középpontjában; célja közös stratégiai nyilatkozatok megfogalmazása, ezáltal erősítve a stratégiai döntésekben a régió országainak szempontjait és érdekeit. **A B9-eknek azonban nincs saját gazdasági, illetve politikai agendájuk, ezért hivatalos intézményi struktúrával vagy finanszírozási mechanizmussal sem rendelkeznek.**

A biztonságpolitikai fókusz miatt **több nyugat-európai ország a NATO és az EU egésze szempontjából is kifogásolja a Bukaresti Kilencek létét.** Egyesek a NATO-n belüli regionális kezdeményezést a NATO regionalizációjának eszközeként, abba az irányba tett lépésként értékelik, ami gyengítheti a védelmi szervezet belső kohézióját. Mások szerint a B9-országok az orosz fenyegetéstől tartva keresnek szorosabb együttműködést az Egyesült Államokkal, ez pedig negatívan hathat az EU-ra mint politikai szövetségre, különösen akkor, amikor az EU a közös biztonsági és védelmi politika erősítésére törekszik.

I 3.2. A 14+1 EGYÜTTMŰKÖDÉS – EGY ÖVEZET, EGY ÚT

A Peking által eredetileg 16+1 együttműködés néven 2012-ben elindított kezdeményezés **16 kelet-közép-európai ország és Kína gazdasági kapcsolatainak megerősítését tűzte ki célul. Az együttműködés aztán 2013-ban betagozódott az Egy övezet, egy út kezdeményezésbe.** A résztvevők közül 11 ország egyúttal EU-tagállam is, ezért különösen előnyös célpontként szolgáltak Kína számára – de befektetési szükségletei és fejlődési potenciálja révén az egész érintett térség vonzó lehetőségeket kínál infrastrukturális fejlesztések és beruházások megvalósítására. Ezt felismerve Kína 10 milliárd dolláros hitelkeretet ajánlott fel a régió számára, elsősorban infrastrukturális beruházásokra és a kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésére. A kelet-közép-európai országok gazdasági fellendülését és integrációját ígérő együttműködés 2019-ben, Görögország csatlakozásával 17+1-re bővült.

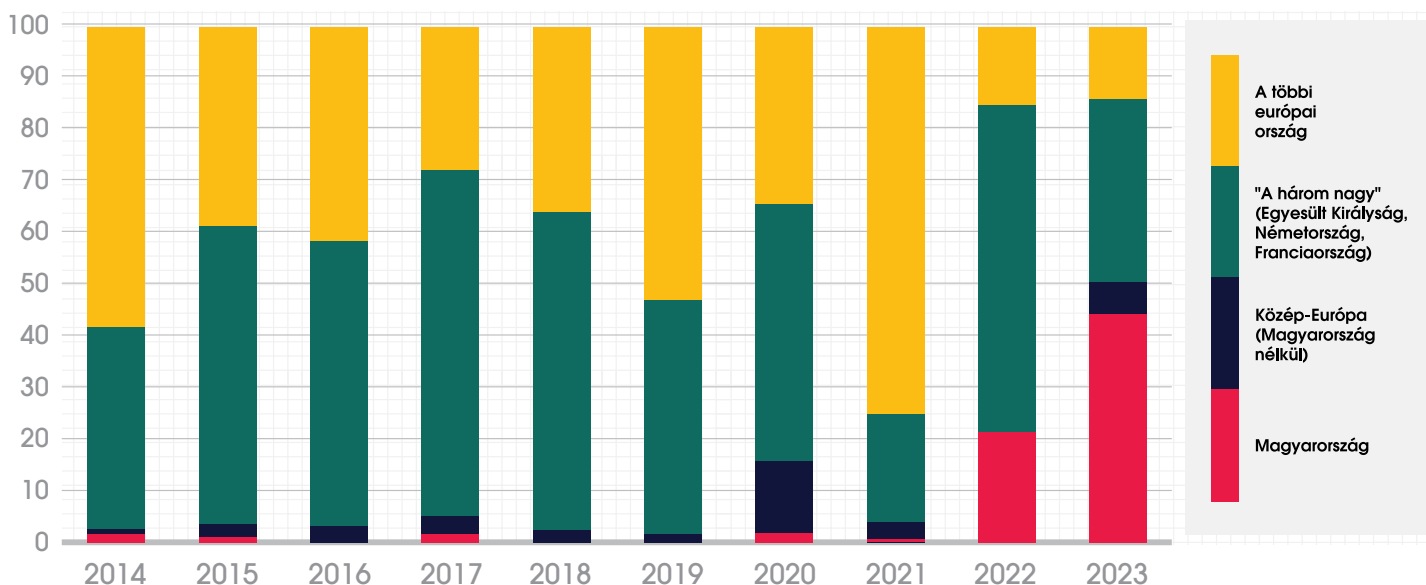

12. ábra: Kína 17+1 együttműködésének európai résztvevői

Az elmúlt évtizedben azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a **17+1 együttműködés nem vezet a várt eredményekhez**. Bár kezdetben több ország számára kínált komoly lehetőségeket, **a valóságban a projektek nagy része meghiúsult vagy el sem indult**. Magyarország és Szerbia vált az együttműködés legaktívabb résztvevőjévé, de a régió legtöbb országában nem valósultak meg jelentős kínai beruházások.¹⁴ 2021–2022-ben a három balti állam kilépésével a kezdeményezés résztvevőinek száma 14-re csökkent. Így **mára csupán kilenc EU-tagállam maradt az együttműködés része, miközben a kezdeményezés egyre hevesebb bírálatok kereszttüzebe kerül**.

Mára egyértelművé vált, hogy a 14+1 nem a kelet-közép-európai régió belső prioritásait és érdekeit helyezi előtérbe, sokkal inkább Kína geopolitikai céljait szolgálja, illetve Peking gazdasági és politikai befolyását hivatott erősíteni. A kínai finanszírozású projektek feltételei között gyakran

szerepel, hogy a kivitelezést kínai cégek és munkavállalók végezzék, ami nagymértékben mérsékli a beruházások helyi hozadékait. Emellett az elmúlt évtized kínai beruházásai a legtöbb esetben az EU-n kívüli országokba, elsősorban Szerbiába irányultak, miközben a 16+1-ben részt vevő EU-tagállamok nagy része alig részesült a kínai befektetésekből és tőkéből. Ez alól gyakorlatilag Magyarország volt az egyetlen kivétel az elmúlt egy év folyamán: **házánk 2023-ra Kína európai uniós befektetéseinek fő célpontjává vált**. A Magyarországra irányuló kínai befektetések azonban nem a multilaterális kereten belül, hanem gyakorlatilag bilaterális, kínai–magyar megállapodások nyomán érkeztek Magyarországra, vagyis ehhez nem lett volna szükség nagyobb keretre. Ráadásul **a bilaterális projekteknek nincs regionális hatásuk: nem erősítik a közép-európai regionális piac kialakulását és a térségben rejlő közös potenciál kiaknázását**.

13. ábra: Kínai befektetés országok vagy országcsoportok szerint, százalékban (forrás: Mercator Institute for China Studies/Rhodium Group)

¹⁴ Matura, Tamás (2021) Chinese Investment in Central and Eastern Europe. Central and Eastern European Center for Asian Studies, https://www.china-cee-investment.org/files/ugd/72d38a_373928ea28c44c7f9c875ead7fc49c44.pdf – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 6.

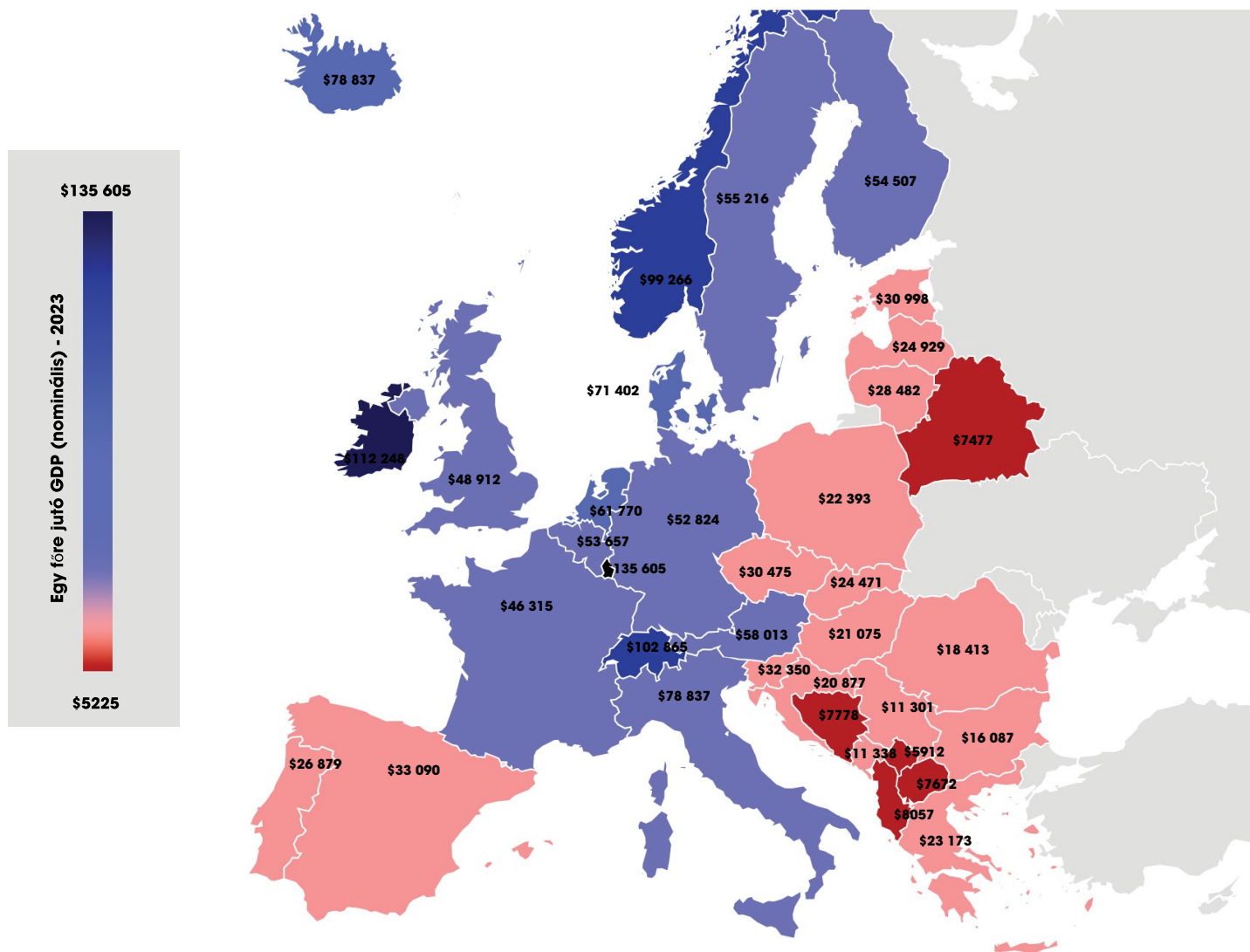
A legfontosabb hátulütő azonban az, hogy a **14+1 együttműködés kínai befektetéseit nem a régió hosszú távú gazdasági és társadalmi fejlődési céljaihoz igazítva tervezték.** A kínai tőke gyakran nem is valódi külföldi közvetlentőke-befektetések (FDI) formájában érkezett, hanem felvásárlások és egyéb tranzakciók révén, amelyek kevésbé járultak hozzá a helyi gazdaságok fenntartható növekedéséhez. Ez a gyakorlat tovább mélyítette a kezdeményezéssel kapcsolatos kételyeket, és rávilágított arra, hogy **Kína stratégiája inkább a régió sebezhetőségét igyekezett kihasználni, mintsem a valódi gazdasági integrációt és fejlődést előmozdítani.**

Ezzel szemben a **Három Tenger Kezdeményezés olyan regionális összefogást képvisel, amely a régió országainak saját érdekeire épít, és közvetlenül a helyi gazdasági, infrastrukturális és energetikai kihívásokra ad választ.** A 3TK célja, hogy Kelet-Közép-Európa gazdasági integrációja révén a részt vevő országok közösen alakítsák a fejlődésüket, kihasználva saját erőforrásaikat és a régió adta lehetőségeket. Az ilyen jellegű belső, régióspecifikus kezdeményezések hatékonyabbak és fenntarthatóbbak lehetnek a hosszú távú gazdasági fejlődés és piaci integráció szempontjából.

4. MIÉRT JÓ MAGYARORSZÁGNAK?

A magyar gazdaság az elmúlt öt-tíz évben egyre intenzívebben lépett a távoli, nagy piacok elérése felé, ami sok gazdasági szereplő számára hozott és hozhat új lehetőségeket. A magyar tulajdonú kis- és közepes vállalatok számára azonban ennél kézzelfoghatóbb és könnyebben elérhető célpiacot jelentenek a közvetlen régió országai.

Ráadásul míg a távoli piacokon a magyar gazdasági szereplők – még a nagyobb cégek is – még hosszú távon is a kisebb partner szerepében tudnak csak megjelenni, addig egy közép-európai regionális keret lehetőséget ad a nagyjából összevethető méretű piacok együttműködésére, amelyben az érdekérvényesítés értelemszerűen kiegyenlített keretek között tud zajlani. Érdeklődés, gazdasági vagy diplomáciai konfliktus esetén a távoli piacok számára egy magyar befektetés elvesztése nem okoz érdemi problémát.

14. ábra: Az európai országok összehasonlítása a 2023-as egy főre jutó GDP értéke alapján (forrás: IMF)

Nem véletlen, hogy **a regionális keret fontosságát már évtizedek óta felismerték a döntéshozók.** Egy efféle együttműködés kialakítása és erősítése azon kis számú gazdasági-politikai célok közé tartozik, amelyek 1990 óta gyakorlatilag folyamatosan minden egymást követő magyar kormány támogatását élvezik. Ennek ellenére **Kelet-Közép-Európában még három és fél évtizeddel a rendszerváltás után sem valósult meg egy valóban hatékony, az összeköttetés sűrű hálózatát biztosító regionális infrastruktúra kiépítése.** Épp ezt tűzte ki célul a 3TK, aminek **a magyar gazdaság szereplői kiemelt haszonélvezői lennének.** Az ebből származó előnyöket nem lehet képes kiváltani a távoli piacok elérésének bővítése. A hosszú távú magyar stratégia akkor használhat a legtöbbet a magyar vállalkozásoknak és a nemzeti érdekérvényesítő képességnek, ha a közeli, regionális piacokkal folytatott integrációt kezeli prioritásként.

Pozíciónk is erre tesz alkalmassá bennünket, hiszen **regionálisan a magyar piac hozzáadott értéke nagyobb a régió összes többi tagállama számára.** Magyarország a térségen belüli központi földrajzi elhelyezkedése következtében a 3TK-hoz kapcsolódó beruházások szinte mindegyikének hasznából részesülhet, még azokból is, amelyek eredetileg nem elsősorban magyar szempontúak. **Az együttműködés megfelelő támogatásával hazánknek fontos szerep juthat a régió gazdasági növekedésének dinamizálásában, eközben pedig erősödhet a szerepe Kelet-Közép-Európa infrastrukturális, kereskedelmi és közlekedési összeköttetéseiben is.** Ezzel az Európai Unió és a NATO-n belül is számottevő mértékben növekedhet az ország gazdasági és geopolitikai érdekérvényesítési képessége.

Magyarország 2015 óta tagja a Három Tenger Kezdeményezésnek, és az elmúlt években egyre nagyobb energiával vesz részt a közös projektekben. Bár a magyar külpolitikai aktivitás a regionális együttműködés területén 1990 óta hagyományosan egyértelműen a Visegrádi Négyek keretére irányult, a szövetség belső feszültségeinek növekedésével és a 3TK konzisztens lengyel támogatásával párhuzamosan a magyar aktivitás egyre erősebbé vált a 3TK kezdeményezésben. A kelet-közép-európai térségben ma nem létezik másik olyan együttműködési keret, amely elsősorban **az infrastrukturális fejlesztések által a magyar gazdaság számára is azonnali, rövid távon kézzel**

fogható előnyöket hozhatna, ráadásul érdemi politikai ár és kockázat nélkül. A 3TK közép- és hosszú távon is kiszámítható gazdasági keretrendszer alkot, miközben politikai téren nem gyengíti, sőt inkább erősíti a nemzeti szuverenitást, egyúttal elmélyíti a szomszédos országokkal való kapcsolatokat. **A 3TK tehát olyan regionális keret, amelynek potenciális előnyei kézzelfoghatóak, hátrányai nincsenek, és amely hatékonyan tudja támogatni a magyar gazdasági és stratégiai érdekek képviselését a közép-európai regionális dimenzióban.**

A konkrétumok szintjén magyar szempontból az egyik legjelentősebb projekt **a Via Carpatia úthálózat kiépítése** lehet, amelynek több mint 3000 kilométeres tervezett nyomvonalából 340 kilométer Magyarországon halad keresztül. A magyar szakasz jelentős része már korábban megépített autópályákból áll, így az útvonal kiegészítéséhez csak az M30-as autópálya befejezésére volt szükség: ez 2021-ben, öt évvel a 2026-os határidő előtt meg is valósult. Az észak-déli közlekedési folyosó fejlesztése nemcsak a regionális összeköttetést javítja, hanem **Magyarország számára is számottevő gazdasági előnyöket biztosít az áruforgalom növekedése és a kereskedelmi útvonalak megerősítése révén.**

Ha hazánk aktív, sőt proaktív tagként vesz részt a Három Tenger Kezdeményezésben, **nagyobb szerephez juthat a térség hosszú távú fejlődésének alakításában, miközben erősítheti saját pozícióit.** A Kezdeményezés részeként kulcsfontosságú beruházások valósulhatnak meg az országban, miközben a regionális összeköttetés új lehetőséget nyit a kis- és közepes vállalkozások regionális terjeszkedésére. Elsődleges érdekünk annak felismerése, hogy **egy nagyobb gazdasági keret, egy jól működő regionális piac a magyar gazdaság szereplői számára is jelentős többletértéket képvisel,** és hogy a Három Tenger Kezdeményezésen kívül ma nemigen akad lehetőség a kelet-közép-európai régió hatékony, közös regionális érdekek és szempontok szerint végrehajtott, integrált gazdasági fejlesztésére. A 3TK-hoz való hozzájárulás nem jár rizikóval, miközben a minimálisnál nagyobb hozzájárulás a magyar határokon túlnyúló, regionális együttműködés kialakítása során is jelentős mozgásteret nyithat a magyar gazdaság és diplomácia számára.

5. A LEGSÜRGETŐBB TEENDŐK

A Három Tenger Kezdeményezés az integrációban rejlő lehetőségek ellenére ma számos kihívással néz szembe, amelyek kezelése elengedhetetlen a közös sikerhez. A 3TK legfontosabb kihívásai:

- a láthatóság hiánya
- az intézményesedés elmaradása
- a finanszírozás kérdése

A 3TK láthatóságának hiánya jelentősen korlátozza a kezdeményezés gazdasági és geopolitikai potenciálját. A Kezdeményezés jelenleg elsősorban szakértői fórumokon, kormányzati és diplomáciai körökben ismert, míg a szélesebb közönség, de legfőképp a potenciális befektetők körében jelentős az információhiány.¹⁵ Ezért mindenképp át gondolt kommunikációs stratégiát kell kidolgozni a 3TK láthatóságának és közérthetőségének növelése, a médiában való jelenlét erősítése, illetve a régió gazdasági és kereskedelmi lehetőségeinek kiemelése érdekében. Ez nemcsak a regionális integráció politikai támogatottságot erősítené, hanem a magánszektor hatékonyabb bevonását és a régió fejlesztési céljainak szélesebb körű elfogadtatását is elősegítené.

Az intézményesedés elsősorban a 3TK Befektetési Alap sikeressége érdekében fontos. A 3TK döntéshozatali és szervezeti struktúrája jelenleg nem megfelelő mértékben kiforrott, ami nagyban megnehezíti a projektek koordinációját és a kezdeményezés stratégiájának egységesítését.¹⁶ Tanulva például a V4 hiányosságaiából, a kezdeményezésnek olyan stabil szervezeti háttérre van szüksége, amely képes biztosítani a projektmenedzsment, a monitoring és a finanszírozás átláthatóságát, valamint a tagállamok közötti hatékony együttműködést. Az

intézményesedésnek kulcsfontosságú szerepe lenne a közös célkitűzések jobb megvalósításában a tagállamok közötti koherencia erősítésében és a fejlesztési együttműködés hosszú távú fenntarthatóságában.

A finanszírozás hatékonyságának növelése mind az állami hozzájárulások, mind a magántőke bevonása szempontjából sürgető feladat. A részt vevő országok állami hozzájárulása magától értetődő módon nem közvetlenül az adott államban megvalósuló projektekbe áramlik, ami feszültségekhez vezethet az együttműködő felek között – az erről folytatott vita ugyanakkor gátolhatja a közös célok elérését és a szükséges kohézió kiépítését. Emellett különösen érzékeny politikai kérdés az Egyesült Államok pénzügyi elkötelezettsége, aktív támogató szerepe. **A finanszírozás bővítése és stabilizálása érdekében innovatív finanszírozási modellekre és a magántőke bevonására van szükség, amelyek dinamizálhatják a projektek megvalósítását.**

A fenti kihívások megoldása érdekében a Három Tenger Kezdeményezésnek proaktív stratégiát kell kidolgoznia és érvényesítenie a láthatóság növelésére, az intézményesedés elmélyítésére és a finanszírozási mechanizmusok megerősítésére. **A kommunikáció és a PR erősítése, a stabil szervezeti struktúra kialakítása, valamint a magántőke és a nemzetközi partnerek aktív bevonása mind elengedhetetlenek a kezdeményezés sikeréhez.** A 3TK jövője és hatékonysága nagyban függ attól, hogy a következő években sikerül-e megfelelően kezelni ezeket a kihívásokat.

¹⁵ Gonczi, Robert (2022) Hungary towards the Three Seas Initiative. *Warsaw Institute*, <https://warsawinstitute.org/hungary-towards-the-three-seas-initiative/> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 6.

¹⁶ Khakova, Olga (2024) From Vilnius to Warsaw: How to Advance Three Seas Goals Between Summits. *Atlantic Council*, <https://www.atlantic-council.org/blogs/energysource/from-vilnius-to-warsaw-how-to-advance-three-seas-goals-between-summits/> – utolsó letöltés időpontja: 2024. szeptember 3.

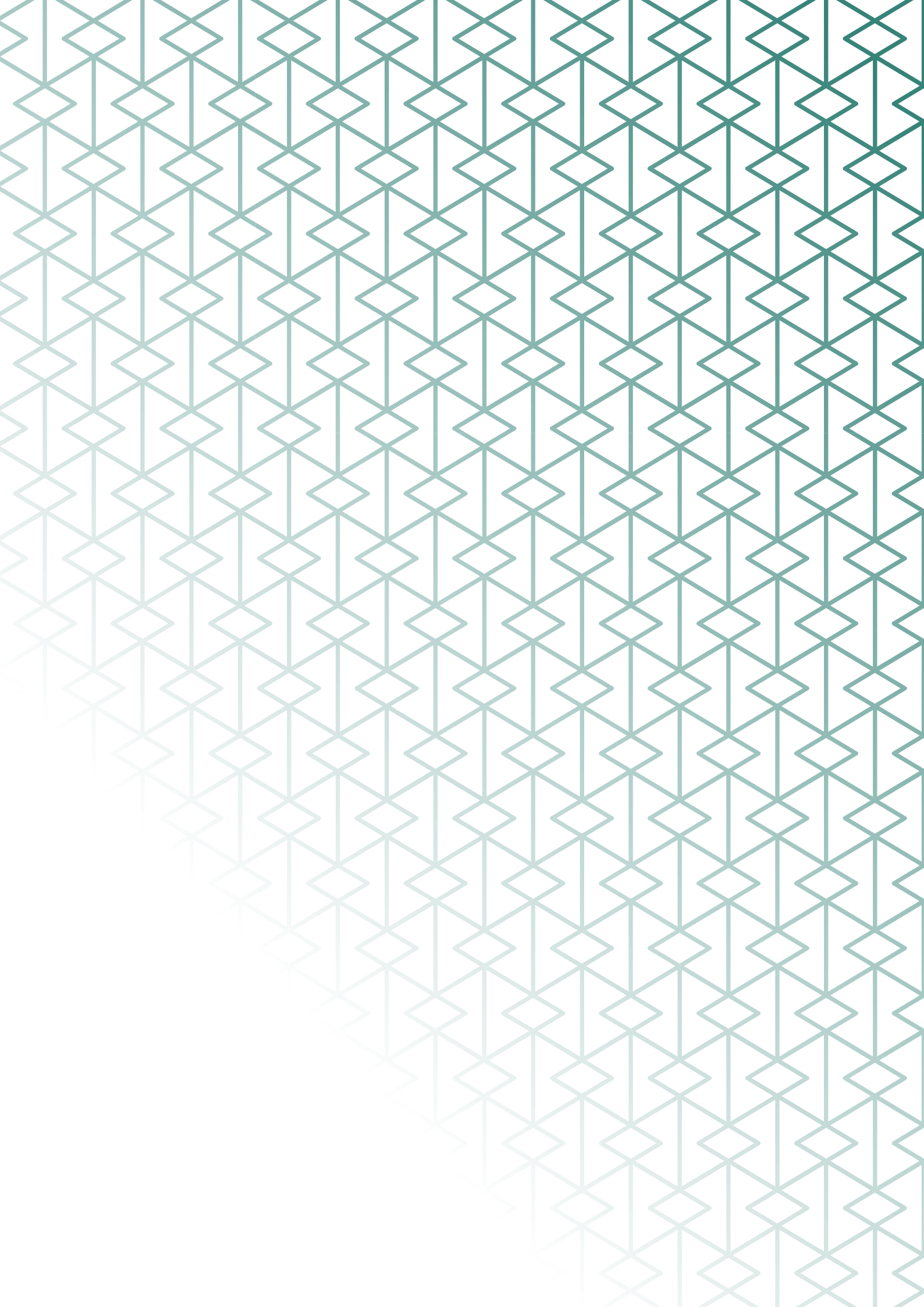
6. ÖSSZEGZÉS

A Három Tenger Kezdeményezés kézzelfogható és rövid távon realizálható hasznokkal kecsegtet az érintett kelet-közép-európai tagállamok számára. **A térség az együttműködésnek köszönhetően végre saját kezébe veheti sorsa alakítását, saját érdekeit szem előtt tartva határozhatja meg közeljövője alakulását, elkerülve, hogy külső hatalmak határozzák meg fejlődési útját.** A 3TK fő erőssége, hogy belülről induló regionális együttműködésen alapul, amelynek célja a teljes térség összekapcsolása és egy nagyobb gazdasági platform létrehozása, kellően nagy és vonzó piaci lehetőségeket kínálva mind a külföldi tőke, mind a helyi kis- és közepes vállalkozások számára.

Az efféle, belülről induló regionális kezdeményezések legitimitása és hatékonysága abban rejlik, hogy **közvetlenül képesek előmozdítani a részt vevő országok gazdasági és politikai érdekeit.** A 3TK nemcsak infrastrukturális beruházásokon keresztül, hanem piaci integrációval és kereskedelmi együttműködéssel is hozzájárul a térség gazdasági stabilitásához és növekedéséhez. Az európai uniós kohéziós politika és az átfogó regionális fejlesztések mellett a 3TK olyan nagyobb platformot teremt, ahol a tagállamok közösen léphetnek fel a nemzetközi piacokon, erősítve a régió globális versenyképességét. **Ha a régió**

nem fordít kellő figyelmet integrációjára és fejlődésére, helyettük külső szereplők fogják érvényesíteni saját érdekeiket, amelyek nem minden esetben esnek egybe a helyi célokkal. Ezért elengedhetetlen, hogy a közlekedési, energetikai és digitális infrastruktúra fejlesztése integrált módon valósuljon meg, összekapcsolva a régió országait és biztosítva a fenntartható gazdasági növekedést.

Magyarország számára különösen nagy lehetőségeket tartogat a Kezdeményezés. **Az ország a régió központi szereplőjévé válhat, ha aktívan, konstruktívan és támogatóan járul hozzá a régió közös gondolkodásához, jövőjének meghatározásához. Ezzel a magyar gazdaság fejlesztését is elősegítheti, és erősítheti az ország gazdasági pozícióját.** Az észak–déli közlekedési és kereskedelmi tengelyek fejlesztése jótékony hatást tud gyakorolni a kis- és közepes vállalatok számára kitörési lehetőséget biztosító nagyobb piac révén, jelentős hozzáadott értékkel gyarapítva a magyar gazdaságot. A régió infrastrukturális összekapcsolása ahhoz is hozzájárulhat, hogy **hazánk gazdasági és geopolitikai szempontból is megerősítse pozícióját a kelet-közép-európai régióban és az Európai Unión belül is.**

RÓLUNK

Az Egyensúly Intézet jövőorientált szellemi műhely, amely hazánk számára készít jövőképeket, szakmai javaslatokat. Kidolgozni az ország politikai, gazdasági és kulturális jövőképét, szilárd szellemi alapot teremteni a magyarok felemelkedéséhez – a gyorsan változó 21. században az Egyensúly Intézet ezt tekinti egy agytröszt legfontosabb feladatának.

Olyan témákról gondolkodunk, amelyekről kevesebb szó esik a nyilvánosságban, mint kellene. Ilyen téma a robotizáció és az átalakuló munkaerőpiac, levegőnk és folyóvizeink tisztasága, a nemzeti öntudat és a közösségek szerepe egy ország életében, az oktatás jövője, az ország gazdasági kitörési pontjai vagy a megváltozó világrend.

Az Egyensúly Intézet állandó kutatói csapata és tanácsadói testülete közgazdászokból, szociológusokból, politikai elemzőkből, klímaszakértőkből, külpolitikai szakértőkből áll. Sokszínű és magasan képzett, professzionális csapatunk széles körű tapasztalatokkal rendelkezik az akadémiai kutatás és az alkalmazott tudomány területéről egyaránt.

SZAKÉRTŐINK

BOROS TAMÁS

Igazgató

Az Egyensúly Intézet igazgatója. Az egyik vezető európai agytröszt, a brüsszeli székhelyű Foundation for European Progressive Studies (FEPS) tudományos tanácsának egykori tagja. A Policy Solutions elemző- és tanácsadó intézet korábbi társtulajdonosa és -igazgatója. Rendszeres vendége politikai elemző műsoroknak, gyakran nyilatkozik vezető nemzetközi médiumoknak. Korábban szakértőként dolgozott az Európai Bizottságban és a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumában. Kutatási területe a magyar és az európai uniós politikai kommunikáció, illetve a populizmus.

SZEMERKÉNYI RÉKA

Kül- és biztonságpolitikai főtanácsadó

Az Egyensúly Intézet kül- és biztonságpolitikai főtanácsadója. Magyarország volt washingtoni nagykövete, a transzatlanti biztonság vezető geopolitikai szakértője, aki több mint 20 éves tapasztalattal rendelkezik különböző kormányzati, tudományos és magánszektorbeli pozíciókban. A CEPA (Center for European Policy Analysis) washingtoni agytröszt volt ügyvezető alelnöke. Kormányzati szerepvállalásai közé tartozik Magyarország amerikai nagyköveti megbízatása, valamint Magyarország miniszterelnökének nemzetbiztonsági politikai tanácsadója. Üzleti tapasztalatai közé tartozik a MOL Csoport elnök-vezérigazgatójának vezető tanácsadói, illetve a Világbank tanácsadói pozíciója.

FILIPPOV GÁBOR

Kutatási igazgató

Az Egyensúly Intézet kutatási igazgatója. Korábban országgyűlési szakértőként, majd a Magyar Progresszív Intézet politikai elemzőjeként és vezető elemzőjeként dolgozott. Elemzései, kommentárjai számos hazai és külföldi sajtótermékben megjelentek, televíziós és rádiós műsorok gyakori vendége. Kutatási területe az európai, valamint a magyar szélsőjobboldal, az antiszemitizmus és az iszlamofóbia története és jelene, illetve a modern autokráciák működése.

KOZÁK ÁKOS

Üzleti kapcsolatokért felelős igazgató és társalapító

Az Egyensúly Intézet üzleti kapcsolatokért felelős igazgatója és társalapítója. Korábban közel harminc éven keresztül a GfK Hungária Piackutató igazgatója volt. A Magyar Marketing Szövetség korábbi elnöke. A Budapesti Gazdasági Egyetem korábbi docense, jelenleg a Kibergazdaság-kutató Központ tudományos munkatársa. Számos felsőfokú piackutató tananyag szerzője, illetve társszerzője. 2008-ban Klauzál Gábor-díjat kapott. Szakterülete a jövőkutatás és a fogyasztói tanulmányok.

PhD-fokozatát fogyasztásszociológiából szerezte.

CSERNUS DÓRA

Klíma- és környezetpolitikai igazgató

Az Egyensúly Intézet klíma- és környezetpolitikai igazgatója. Tanácsadóként dolgozott a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumban, a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Hivatalában és a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumban, ahol Magyarország álláspontját képviselte különböző EU, ENSZ és OECD fórumokon. Később a Klímapolitika Kutató és Tanácsadó Kft. nemzetközi fejlesztésekért felelős igazgatójaként, majd független környezet- és klímapolitikai szakértőként kamatoztatta tudását. Fő szakterülete a klímapolitika, a levegőtisztaság-védelem és a vízvédelem.

Egyensúly Intézet

Cím: **H-1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 73.**

Telefon: **+36 1 249 5238**

Honlap: **www.eib.hu**

E-mail: **info@eib.hu**

Facebook

LinkedIn

